

10. SINIF

Türk Dili ve Edebiyatı Dersi

2. Dönem

2.YAZILIYA HAZIRLIK

10. SINIF YAZILI KONULARI

- Roman
- Tiyatro
- Anı (Hatıra)
- Haber Metni

10. SINIF

Türk Dili ve Edebiyatı Dersi

2. Dönem

YAZILI ÖRNEĞİ
SENARYO-1

10.SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Şoförün yanında oturan siyah elbiseli, gümüş çerçeveli gözlük takmış, yaşlıca, sünepe tavırlı bir adam -Beyşehir taraflarına dava toplamaya giden bir avukat-başını arkaya çevirerek “Uğurlar olsun cümlenize!” diye bağırdı. İçerdekiler hepsi birden aynı sözü tekrarladılar. Konya’dan çıkıp Beyşehir’e giden yolun başlangıcındaki dik yokuşu tırmanmaya başlayınca, herkes yanındaki ile veya çaprazlama ta öbür baştaki biriyle lafa koyuldu (...) Birbiri arkasına dizili tahta sıralarda oturmayıp yarım lira eksğine en arkada yere çömelen ve kamyonun şiddetle sarsılan bu kısmında ikide birde, başlamak üzere olan uykularından fırlatılan köylüler, (...) boş gözlerle bakıyorlardı.

1.Bu parçada realizm akımının özelliklerinden ikisini parçadan örnek vererek yazınız.

...

HACİVAT –Kilo almışsın Karagöz'üm...

KARAGÖZ – Bizde terazi yok ki, kilo alıp ne yapayım?

HACİVAT – Nasıl anlatmalı?... Şişmanlamışsın!...

KARAGÖZ – Öyle söylesene! Hay hay!... Sabahtan beri bu sokakta zaten kafam şişti.

HACİVAT – Nasıl da fark etmemişim? Çok kilo almışsın!

KARAGÖZ – Köftehor, başka türlü geçinebilir miyim?

HACİVAT – Canım, Ramazan'da kilo almanın geçinmekle ne alâkası var anlayamadım?

KARAGÖZ – Anlayamayacak ne var? Her akşam birkaç iftira, her gece birkaç sahura gidiyoruz ya, tabii bir ayda yirmi iki kilo şişmanlıyorum.

HACİVAT – Allah Allah?...

KARAGÖZ – Sonra da parasızlıktan Ramazan sonrası on bir ay akşam yemekleri ile idare ettiğim için ayda iki kilo zayıflayıp, gelecek Ramazan'a kadar idare ediyorum.

2.Bu parçadaki şahıs kadrosu, zaman ve mekânın özelliklerini yazınız. Zaman unsurunun şahısların diyalogunu nasıl etkilediğini açıklayınız.

Tanzimat Dönemi'nin en önde gelen aydınlarından biri olan Namık Kemal, yazdığı eleştirilerle döneme damga vurmuştur.

3. Bu cümlelerin; anlamına, yapısına, yüklemine yerine ve türüne göre çeşidini aşağıdaki ilgili boşluklara yazınız.

Anlamına Göre:

Yapısına Göre:

Yüklemine Yerine Göre:

Yüklemine Türüne Göre:

4. Bir hatıranızı en az beş cümleyle yazınız.

(Yazınız; hatıra türünün özelliklerine, cümle sayısına, imla ve noktalama kurallarına uygunluk ile farklı cümle yapıları ve türlerini kullanma bakımından değerlendirilecektir.)

Dünyanın ilk üniversitesi bulundu

Nusaybin'de bulunan Mor Yakup Manastırı'nda yapılan arkeolojik kazılarda bulunan Nisibis Akademisi'nin dünyanın ilk üniversitesi olduğu ileri sürüldü.

27.12.2010 - 16:51 Haberler

Paylaş

M.S. 209 yılında yapılan ve yaklaşık 1700 yıllık tarihi geçmişini bulanan Mor Yakup Manastırı'nın bahçesindeki yerin altında saklı bulunan tarih hazinesi gün ışığına çıkartılıyor. Bir zamanlar felsefe, mantık, edebiyat, geometri, astronomi, tıp, hukuk eğitiminin verildiği dünyanın ilk eğitim üniversitesi olma özelliğine sahip Moryakup Manastırı'ndaki arkeolojik kazılar aralıksız devam ediyor.

Kazılardan sonra Hazreti Muhammed'in torunu olan Zeynel Abidin Hazretleri Türbesi, Zeynel Abidin Camisi ile birleştirilerek [Türkiye](#)'nin ilk inanç parkı haline getirilecek.

İlçedeki son Süryani olan Daniel Çepe, manastırda ortaya çıkan verilerin Süryani tarihi açısından da önemli olduğunu söyledi. Nisibis Akademisi'nin dünyanın ilk üniversitesi olmasının heyecan verici olduğunu söyledi.

5. Bu metinden hareketle, Mor Yakup Manastırı'nın önemiyle ilgili neler söyleyebilirsiniz? Kısaca yazınız.

10. SINIF

Türk Dili ve Edebiyatı Dersi

2. Dönem

YAZILI ÖRNEĞİ
SENARYO-2

1. Realizm akımının Türk edebiyatında önde gelen temsilcilerinden n yazınız.

MUSTAFA, (Babasının önünde yere kapanır). — Emriniz başüstüne hünkârım.

KANUNÎ, (Oğlunun önünde durur, yüzünde yumuşak çizgiler belirmiştir). — Eh artık bir baba oğul gibi konuşabiliriz.

MUSTAFA, (Babasının elini öper, bekler).

KANUNÎ, — Seni ateşte denedim oğlum, sen istediğim adamsın. Bu devletin istediği adamsın. Seni bir de sulhta denemek isterim.

MUSTAFA, — Biz saadetlû hünkârımızın izinden ayrılmamayı en münasip buluruz efendimiz. Muvaffakiyet o yoldadır biliriz.

KANUNÎ, (Ciddi). — Sulhu idare etmek, harbi idare etmekten çok güçtür. Bunu unutma. Bu hep böyle olagelmıştır. Hep böyle olagidecektir. Harp, müşterek düşman insanları birbirine bağlar, aradaki küçük nifaklar unutulur, ben sen kavgası ortadan kalkar. Ama sulh, bu küçük kinleri, nifakları besler, ben sen kavgası alır yürür. Bütün geçimsizlikler, kardeş kavgaları sulhta kendini gösterir. (Bir an durur, sonra işleyici) Benim akıllı, temkinli oğlum, sulhu başarmaya çalış. Asıl büyük muvaffakiyet budur.

2. Bu parçada öne çıkan millî ve manevi değeri yazarak bu değeri kısaca açıklayınız.

Antik Yunan'ın en büyük filozoflarından olan Aristo, *Politika* adlı eseri ile “Siyaset Biliminin Babası” ünvanını almıştır. Ancak modern siyaset biliminin öncüsü, İtalyan düşünür Niccolò Machiavelli'dir. Rönesans çağında yaşamış aydınlanma filozoflarından biri olan Machiavelli, “Prens” adlı eserinde süreklilik arz eden güçlü bir siyasal yönetimin tesis edilebilmesi için bir siyasi liderde bulunması gereken özellikleri anlatır. Machiavelli eserinde, bir hükümdarın iktidarda kalmak istiyorsa kitlelere karşı hoşgörülü olmamasını, kaba güç kullanmaktan çekinmemesini dahası yeri ve zamanı geldiğinde her türlü politik manipülasyona başvurmaktan ve politik manevralara girişmekten kaçınmamasını tavsiye eder. Machiavelli'ye göre hükümdarın tek gayesi iktidarını kurmak ve bunun devamlılığını sağlamaktır. Hükümdarın bu temel gayeye yönelik her türlü aracı kullanması meşrudur.

3.Bu parçada öne çıkan anlatım biçimlerini parçadan örnek vererek yazınız.

4. Bir hatıranızı en az beş cümleyle yazınız.

(Yazınız; hatıra türünün özelliklerine, cümle sayısına, imla ve noktalama kurallarına uygunluk ile farklı cümle yapıları ve türlerini kullanma bakımından değerlendirilecektir.)

Konya'da tesadüf olarak bulunan tarih! Yalburt Anıtı

Konya'da gezilecek listesine yeni rotaları BBN Haber sizler için derlemeye devam ediyor. Yalburt anıtı, **Konya'nın Ilgın ilçesinin 23 km kuzeybatısındaki Yalburt olarak bilinen çayırılık bir alandır.** 1970 yılında YSE alışmaları sırasında bir buldozer tarafından tepenin yamacı düzenlenirken tesadüfen bulunmuştur. Alan 1970-1975 yılları arasında Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürü Raci Temizer tarafından kazıldı ve anıt bugünkü haline restore edildi.

5. Bu haber metninin konusu, amacı ve hedef kitesini yazınız.

6. Aşağıdaki iki cümlenin yapılarına göre türünü altlarına yazınız.

. Seni her gün sevdim hem de hiç usanmadan.

. Kemal, hiç usanmadan tarihimizin ayrıntılarını öğrenerek kalbimdeki yerini perçinledi.

10. SINIF

Türk Dili ve Edebiyatı Dersi

2. Dönem

TIYATRO

TİYATRO

GELENEKSEL TÜRK TİYATROSU	MODERN TİYATRO
Sözlü gelenek Dekor çok sade Doğaçlama → Metne bağlı kalınmaz.	

10.SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

KARAGÖZ (GÖLGE OYUNU)

Canlandıran, icra eden kişi:

İlk oynatan:

Gölgelerin yansıtıldığı perde:

Müzik önemlidir.

Hayalcinin yardımcısı:

→şarkı,türkü okuma; tef çalma

10.SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Eğlendirme + güldürü + Türk sosyal yaşamı ve halk kültürünün zenginliği

→ Dalkavukluk, ukalalık, cimrilik, kurnazlık, sahte kahramanlık, çıkarıcılık, aptallık gibi davranış özellikleri mizahi bir biçimde eleştirilmiştir.

KARAGÖZ	HACİVAT
Okumamış, saf ve zeki halk adamı Yanlış anlama ve bu şekilde güldürü ögesinin temeli	Az çok okumuş Arapça, Farsça kelime ve terkipler kullanarak bilgiçlik taslayan bir kişi

**Tuzsuz Deli Bekir, Çelebi, Beberuhi, Zenne, Tiryaki gibi tipler;
Ermeni, Rum, Arnavut, Yahudi, Acem, Arap, Kastamonulu, Rumelili,
Trabzonlu vb. kişiler;
Ağız özellikleri, kılık kıyafetleri ve ayırt edici yerel özellikleriyle belirlenir.**

10.SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

BÖLÜMLERİ	
1. GİRİŞ	Nareke → Göstermelik (bitki,ev, manzara) Hacivat, SEMAİ → Hacivat, perde gazeli → KARAGÖZ
2. MUHAVERE	Karagöz ↔ Hacivat
3. FASIL	Asıl konu Diğer kişiler Olayın düğümlenmesi ve çözülmesi
4. BİTİŞ	Karagöz'ün Hacivat'a saldırmasıyla sonuçlanır. Bunun üzerine Hacivat <i>"Yıktın perdeyi eyledin viran / Varayım sahibine haber vereyim heman"</i> diyerek perdeyi terk eder. Karagöz de <i>"Her ne kadar sürç-i lisan ettikse affola"</i> sözleriyle perde-den ayrılır.

Geleneksel Türk tiyatrosunda Şengül Çelebi ve Hayalî Memduh Bey tanınmış Karagözcülerdendir. Kanlı Nigar, Kâğıthane Sefası, Kanlı Kavak, Yalova Sefası, Kütahya Çeşmesi, Çivi Baskını, Kayık, Balıkçılar ve Bursalı Leyla ise ünlü Karagöz oyunlarından.

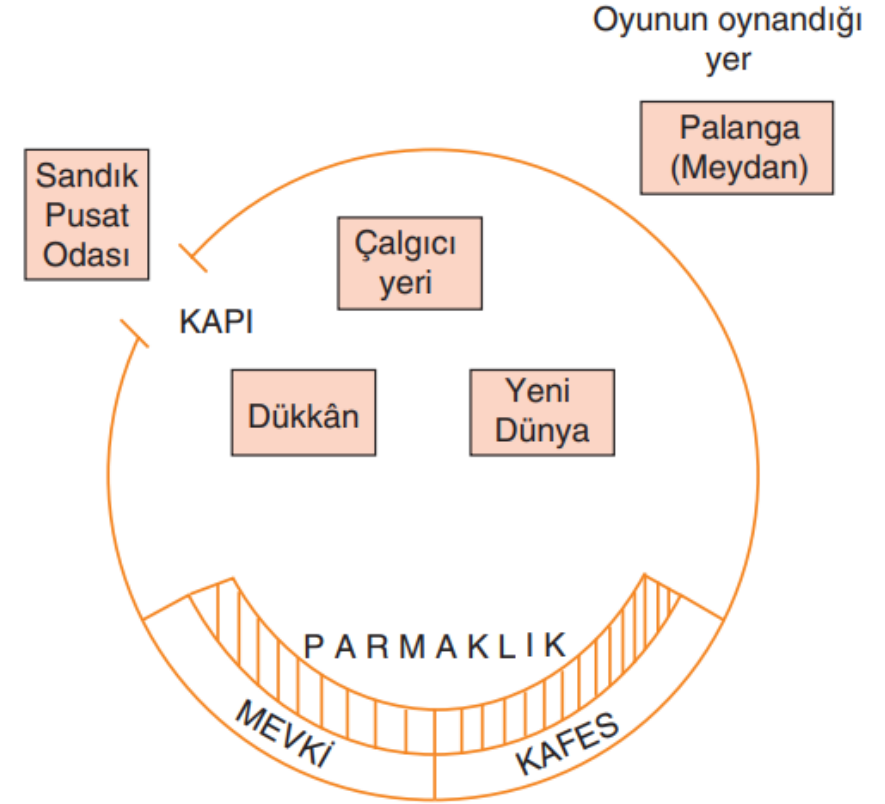
ORTA OYUNU

Diğer adları: kol oyunu,
meydan oyunu, zuhuri kolu

Halkı güldürmek

+

devrin sosyal eleştirisini
yapmış, şehir yaşamını ve
kültürünü bütün zenginliği
ve çeşitliliği ile yansıtmak

Geleneksel Türk tiyatrosunda Abdürrezzak, Abdi Efendi, Küçük İsmail, Kel Hasan, Zenne Tevfik Bey, Naşit Bey, Kavuklu Hamdi ve İsmail Dümbüllü tanınmış orta oyunu sanatçılarındandır.

Mahalle Baskını, Sandıklı, Kır Kahvesi, Hamam, Eskici Abdi, Bağdat'tan Mektup, Süpürgeci Hasan Ağa ve Bahçe Sefası ise ünlü orta oyunlarındandır.

10.SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Kavuklu →

Pişekar →

Zenne, Çelebi, Matiz, Kayserili, Rumelili, Acem, Arnavut, Yahudi, Karadenizli, Tuzsuz Deli Bekir, Tulumbacılar...

Bu oyunlar Karagöz oyunlarından farklı olarak gerçek oyuncularla oynanır; sahnesi, kişileri daha çok ve hareketlidir. Yanlış anlamalar, söz oyunları ve ağız taklitleri güldürü ögesinin temelini oluşturur. Müzik de bu oyunların önemli bir unsurudur.

BÖLÜMLERİ

1. GİRİŞ

Pişekâr havası → Pişekâr → Selamlama ve oyunun adını söyleme

2. MUHAVERE

ARZBAR: Kavuklu ← → Pişekâr
TEKERLEME: Kavuklu → Gerçek dışı olay

3. FASIL

ASIL KONU
1.Kavuklu'nun iş araması ve Pişekâr'ın ona bir iş bulması
2. Mahalleye ev bulmak için gelen zennelere Pişekâr'ın ev bulması, zennelerin eve yerleşmeleri ve diğer tiplerin olaya dâhil olmaları

4. BİTİŞ

Pişekâr bazen de diğer tiplerden biri seyirciden oyun sırasında yapılan hatalar-dan dolayı af diler, bir sonraki oyunun adını ve oynanacağı yeri bildirir.

10.SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

SEYİRLİK KÖY OYUNLARI

Anadolu köylerinde yüzyıllardan beri halkın **uzun kış gecelerinde, düğünlerde, bayramlarda eğlenmek ve vakit geçirmek** için düzenlediği oyunlardır.

Oyunlar **yılın belli günlerinde, mevsim dönümlerinde** oynanır.

Köy meydanında veya **boş bir alanda** oynanan bu oyunlar da diğer geleneksel tiyatro türleri gibi bir metne dayanmaz.

Oyuncular halktan kişilerdir.

Oyuncu ve seyirci iç içedir.

Basit araç gereçlerle oynanan bu oyunlar; halkın inanç, âdet ve göreneklerini yansıtır.

Oyunlarda **kız kaçırma, ölüp dirilme, ürünün hasat edilmesi, ak-kara, eski-yeni çatışması, hayvan taklidi** gibi motifler söz konusudur.

Bazı oyunlar ise destan, masal ve tarihî olaylardan alınır.

KUKLA

Geleneksel Türk tiyatrosunun önemli bir kolunu oluşturan kukla oyununda Karagöz ve orta oyunundakine benzer olaylar anlatılır.

Kukla oyununda da belirli tipler vardır.

Bunlar; **oyunun baş-kışisi İbiş,**

onun efendisi İhtiyar,

âşık genç ve sevgilisi, İbiş'in karısı Fatma, Dalkavuk, Efe, Yahudi, Arap, Laz vb. kişilerdir.

10.SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

MODERN TİYATRO			
Yazılı metne ve kurallara dayanır. Profesyonel oyuncular tarafından sahnede oynanır. Sinemayı beslemiştir.			Modern tiyatroda efekt, ışık vb. uygulamalar ; metin çerçevesinde yazar, yönetmen, yapımcı, oyuncu, tasarımcı ve teknik ekibin iş birliği yle gerçek-eştirilir ve yorumlanır.
Trajedi	Komedi	Dram	Modern tiyatro, Türk edebiyatına Tanzimat Dönemi'nde Batı'dan gelmiştir.
Mekân ve dekor , önemsenir.			İLK → Şinasi :
Tiyatroda dramatik örgü; perde, sahne vb. bölümlmeler etrafında düzenlenir.			Ahmet Vefik Paşa → MOLİERE'DEN UYARLAMALAR
Oyuncular metni kendi tarzlarına ve kabiliyetlerine göre canlandırır, yorumlar.			Tanzimat tiyatrosu üzerinde <i>Molière, Shakespeare, Victor Hugo, Corneille</i> gibi Batılı yazarların etkisi olmuştur.
TANZİMAT DÖNEMİNİN TANINMIŞ TİYATRO ESERLERİ <i>Şair Evlenmesi</i> <i>Vatan yahut Silistre</i> <i>Zoraki Tabip</i> <i>Ayyar Hamza</i> <i>Çok Bilen Çok Yanılır</i> <i>İçli Kız</i>			Tanzimat tiyatrosunda daha çok aile, kadın, yanlış evlilik, kölelik, kahramanlık, vatan ve hürriyet sevgisi, Batı hayranlığı, bazı geleneklere karşı olma gibi temalar ele alınmıştır.

10.SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

	TİYATRO TARİHİMİZ
1880	Oynanmak için değil okunmak için yazılmıştır.
1908	II. Meşrutiyet'in ilanıyla birlikte tiyatro faaliyetlerinde artış gözlenmiş, çeşitli tiyatro grupları kurulmuş ve çok sayıda oyun sahne-lenmiştir.
1914	Osmanlı'daki ilk resmî şehir tiyatrosu olan Darülbedayi-i Osmani kurulmuştur.
Milli Edebiyat Dönemi	Musahipzade Celal <i>Lâle Devri</i> <i>Fermanlı Deli Hazretleri</i> <i>Aynaroz Kadısı</i> <i>Bir Kavuk Devrildi</i> İbnürrefik Ahmet Nuri <i>Hisse-i Şayia</i> <i>Sekizinci</i> <i>Ceza Kanunu</i> <i>Sivrisinekler</i>
Cumhuriyet Dönemi	Millî Edebiyat Dönemi'nde tiyatroda görülen kurumlaşma; Cumhuriyet Dönemi'nde devlet konservatuvarlarının, devlet tiyatrolarının, şehir tiyatrolarının açılması ve özel tiyatro gruplarının oluşması ile güçlenerek devam etmiştir.

10.SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

	Temel Tiyatro Terimleri
adaptasyon	Yabancı dille yazılmış bir oyunu, yerel koşullara uygun biçimde kendi diline çevirme, uyarlama.
aksesuar	Oyuncunun dekor gereği kullandığı eşyalar, dekora yardımcı sahne eşyaları.
dekor	Oyunun geçtiği yeri canlandırmak için kullanılan ışık, eşya gibi araçların tümü.
diyalog	Oyunda iki ya da daha çok kişinin konuşması.
figüran	Genellikle tiyatro ve sinemada, konuşması olmayan veya konuşması çok az olan rollere çıkan kimse.
jest	Rol gereği yapılan el, kol ve beden hareketleri.
kostüm	Oyunda rol gereği giyilen kıyafetlerin genel adı.
kulis	Sahne gerisinde oyuncuların oyuna hazırlandıkları ve sahneye çıkış sırasını bekledikleri yer.
makyaj	Oyuncunun rolüne uygun olarak yüze şekil verme, yüzü boyama işlemi.
meclis	Bir oyunun içinde -kişilerin sahneye girişleri ve çıkışlarıyla bölümçük adını alan- en küçük parça, sahne.
mimik	Duygu ve düşünceleri yüz ifadeleri ile yansıtmak işi.

10.SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

	Temel Tiyatro Terimleri
monolog	Oyunda tek kişinin kendi kendine konuşması, dışa verilen iç ses.
pantomim	Düşünceleri ve duyguları kimi kez müzik, kimi kez çeşitli eşyalar eşliğinde, bazen dansla ya da gövde ve yüz hareketleriyle yansıtmayı amaçlayan sözsüz oyun.
perde	Bir tiyatro eserinin büyük bölümlerinden her biri.
piyes	Oyun.
replik	Oyuncunun, sözü karşısındakine bırakırken söyleyeceği son söz. Diğer oyuncunun sözüne göre verilmesi gereken karşılık.
rol	Canlandırılan kişiliği ortaya çıkaran söz ve davranışlar.
sahne	Bir tiyatro metninde baş oyun kişinin ya da önemli kişilerin yönelişlerini başlatıp bitiren kesim.
suflör	Perde gerisinde oyunu metinden takip eden ve unutulmuş sözleri fısıldayarak oyunculara hatırlatan görevli.
tirat	Oyunda kişilerin birbirlerine karşı söylediği uzun soluklu, coşkulu sözler.
tuluat	Metin dışı, o an akla geldiği gibi hareket etmek, söz söylemek, doğaçlama.

10. SINIF

Türk Dili ve Edebiyatı Dersi

2. Dönem

CÜMLE ÇEŞİTLERİ

1. Anlamına Göre Cümleler

a. **Olumlu Cümle:** Seni sevdi.

b. **Olumsuz Cümle:** Seni sev - **me** - di.

Olumsuzluk unsurlarını alır. -ma / -me, -maz / -mez
yok , değil, siz / siz

2. Yüklemin Türüne Göre Cümleler

a. **İsim Cümlesi:** Her gün çalışmak güzeldir .
Yüklem

b. **Fiil Cümlesi:** Her gün burada o da çalışır .
Yüklem

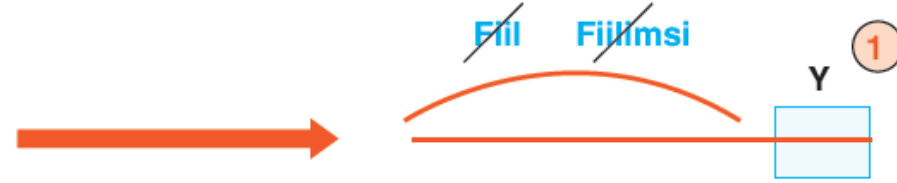
3. Yüklemin Yerine Göre Cümleler

- a. Kurallı Cümlesi: Adamı iki gün önce gördü.
Yüklem
- b. Devrik Cümlesi: Adamı gördü iki gün önce.
Yüklem
- c. Eksiltili Cümlesi: Adamı iki gün önce...

4. YAPILARINA GÖRE CÜMLELER

a. BASİT CÜMLE

Saz damlı kulübemizde akşam başladı.

b. Birleşik Cümle: Girişik-Birleşik Cümle:

- 1 yüklem vardır.
- Yüklemden başka en az 1 adet

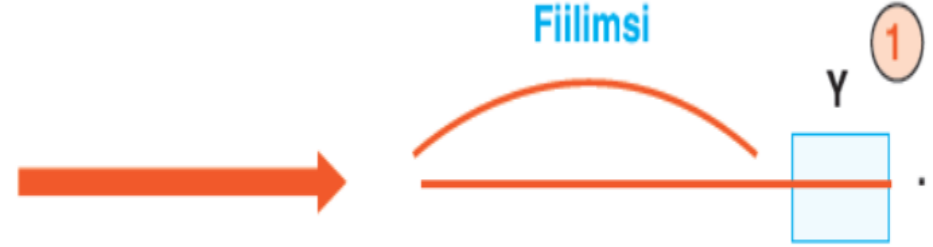
♦ Seni severek buradan ayrıldım.

Zarf-fiil

Yüklem

Yan Cümle

Temel Cümle

Şartlı Birleşik Cümle:

→ -sa / - se var.

→ 1 yüklem var.

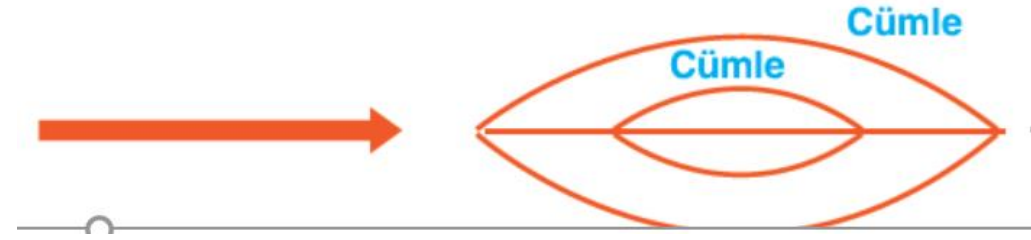
♦ Onu görürsen bana haber ver
Yüklem

İç İçe Birleşik Cümle:

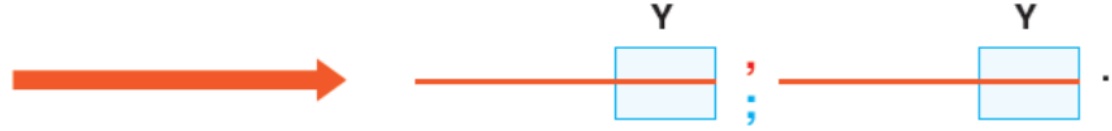
→ Cümlenin içinde cümle olur.

♦ Ali "Seni seviyorum." dedi.

c. Sıralı Cümle:

◆ Adam geldi , seni sordu.

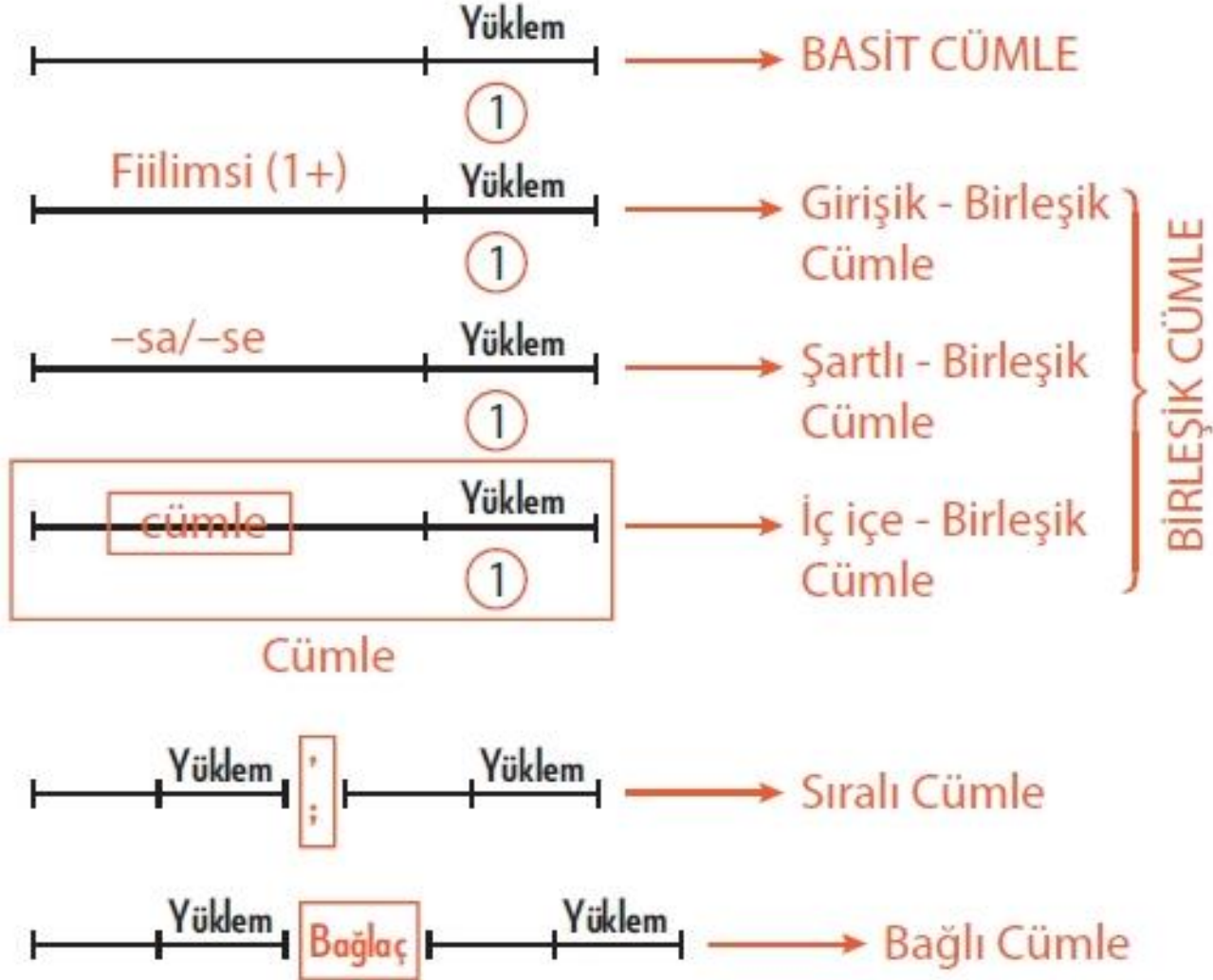
d. Bağlı Cümle:

♦ Adam geldi ve seni sordu.

10.SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Şemalaştırma

10. SINIF

Türk Dili ve Edebiyatı Dersi

2. Dönem

ANİ (HATİRA)

ANI

Anı (hatıra); **bilim, sanat, spor, siyaset vb. alanlarda ya da bir meslek dalında tanınmış kişilerin**, yaşadıkları veya tanık oldukları önemli olayları anlattıkları yazı türüdür.

Tarihte iz bırakmış önemli kişilerin anıları, **tarihî gerçeklerin** aydınlatılmasına yardımcı olur ancak anılar tarih için kesin bir belge niteliği taşımaz.

Anı yazarları; inandırıcılıklarını artırmak için yazdıklarını bazen **görgü tanıklarıyla, mektup ve günlüklerle** destekler.

Yazar, anılarını **kronoloji gözeterek** anlatabileceği gibi bir **sıra gözetmeden** de anlatabilir. Anı **giriş, gelişme** ve **sonuç** bölümlerinden oluşur.

Anıda genellikle **içten, yalın** bir dil ve anlatım kullanılır.

ANI, BAŞKA TÜRLER İÇİNDE DE KULLANILABİLİR:

Ömer Seyfettin: *Kaşağı, İlk Namaz*

Orhan Kemal: *Sağ İç*

Peyami Safa: *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*

BATI EDEBİYATINDA ANI

Jean Jacques Rousseau: **İtiraflar**

Chateaubriand: **Mezar Ötesinden Anılar**

Victor Hugo: **Gördüklerim**

Stefan Zweig: **Dünün Dünyası**

10.SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

TÜRK EDEBİYATINDA ANI

Göktürk Kitabeleri

Babürname

Batılı anlamda anı, Türk edebiyatında **Tanzimat Dönemi**'nde görülmeye başlanmıştır.

Akif Paşa: Tabsıra

Namık Kemal: Magosa Hatıraları

Ziya Paşa: Defter-i Amal

Muallim Naci: Ömer'in Çocukluğu

Servetifünun Dönemi'nde

Halit Ziya Uşaklıgil: Kırk Yıl, Saray ve Ötesi

Mehmet Rauf: Edebî Hatıralar

Hüseyin Cahit Yalçın: Edebî Hatıralar

Millî Edebiyat ve Cumhuriyet Dönemi'nde

Halide Edip Adıvar: Türk'ün Ateşle İmtihanı, Mor Salkımlı Ev

Yakup Kadri Karaosmanoğlu: Gençlik ve Edebiyat Hatıraları, Zoraki Diplomat

Abdülhak Şinasi Hisar: Boğaziçi Mehtapları, Boğaziçi Yalıları

Falih Rıfkı Atay: Çankaya

10. SINIF

Türk Dili ve Edebiyatı Dersi

2. Dönem

HABER METNİ

10.SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

HABER METNİ

Haber, yeni bir olay veya olgu ile ilgili kitle iletişim araçları yoluyla verilen bilgidir. **Bilgi verme ve alma** temeline dayanır. Olay veya konu ile ilgili kamuoyunu aydınlatır ve kamuoyu oluşturur.

Bilinen bir zaman dilimine ait olaylara ve olgulara yer verilir.	Haber gerçeklere dayanarak bilgilendirir; yorum ise haberi yapanın düşüncelerini, inançlarını, kişisel yargılarını içerir.
Doğru bilgi vermek amaçlanır. Farklı kaynaklardan haberin doğruluğu kontrol edilir.	Haberde haber alanın neyin haber, neyin yorum olduğunu seçebilmesi sağlanır.
Haberde açık, sade bir dil kullanılır; kesin ifadeler e yer verilerek kuşku, olasılık anlamları içeren ifadelerden kaçınılır.	Haber metinleri, sanat metinlerine kaynaklık edebilir; örneğin Dostoyevski'nin Suç ve Ceza, Orhan Kemal'in Vukuat Var adlı eserleri bir haberden yola çıkılarak yazılmıştır.
Haber oluşturulurken yerel kaynaklardan, resmî ve özel haber ajanslarından yararlanılır. Haberdeki bilgilerin kaynağı belirtilir.	Haberi oluşturan unsurlar 5N 1K kuralına göre düzenlenir.

10.SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

5 N		1 K
Ne	→ Habere konu olan olay, olgu	Kim
Nerede	→ yer	→ habere konu olan olayın kim tarafından gerçekleştirildiğini, kiminle ilgili olduğunu
Ne zaman	→ zamanı	
Nasıl	→ olayın gerçekleşme süreci	
Neden (Niçin)	→ sebebi	

Bir kitleyi ilgilendiren, etkileyen olaylar haber değeri taşır.

Bir eylemin ya da söylemin hedef kitleye ulaştırılması için taşınması gereken özellikler haberin değerini belirler.

Bu yüzden haber **güncel, doğru, önemli ve ilginç** olmalıdır.

Haber metinleri; **yaş, cinsiyet, etnik köken, sosyoekonomik düzey, öğrenim durumu, dünya görüşü vb.** bakımından farklı özelliklere sahip kitleler üzerinde farklı etkiler gösterir.

Bir haberde asıl haber değeri taşıyan unsura **odak noktası** denir.
Haberin odak noktası, **5N 1K sorularından öne çıkarılan unsurdur.**

Haber metinleri aynı konuyu ele alsada haberi farklı biçimde sunabilir.

Temel Habercilik Terimleri

ajans: Haber toplama, yayma ve üyelerine dağıtma işiyle uğraşan kuruluş.

asparagas: Uydurma.

manşet: Gazetelerin ilk sayfasına iri puntolarla konulan başlık.

muhabir: Basın ve yayın organlarına haber toplayan, bildiren veya yazan kimse.

sansasyonel: Çarpıcı.

spot: Haberin çarpıcı yönlerini yansıtan ve genellikle başlığın altına yerleştirilen, asıl metinden ayrı, bir veya iki cümlelik haber özeti.

sürmanşet: Gazetelerin birinci sayfasındaki logonun üzerinde kullanılan başlık.

sütun: Gazete ve dergilerde sayfanın yukarıdan aşağıya doğru ayrılmış olduğu dar bölümlerden her biri, kolon.

tekzip: Yalanlama.

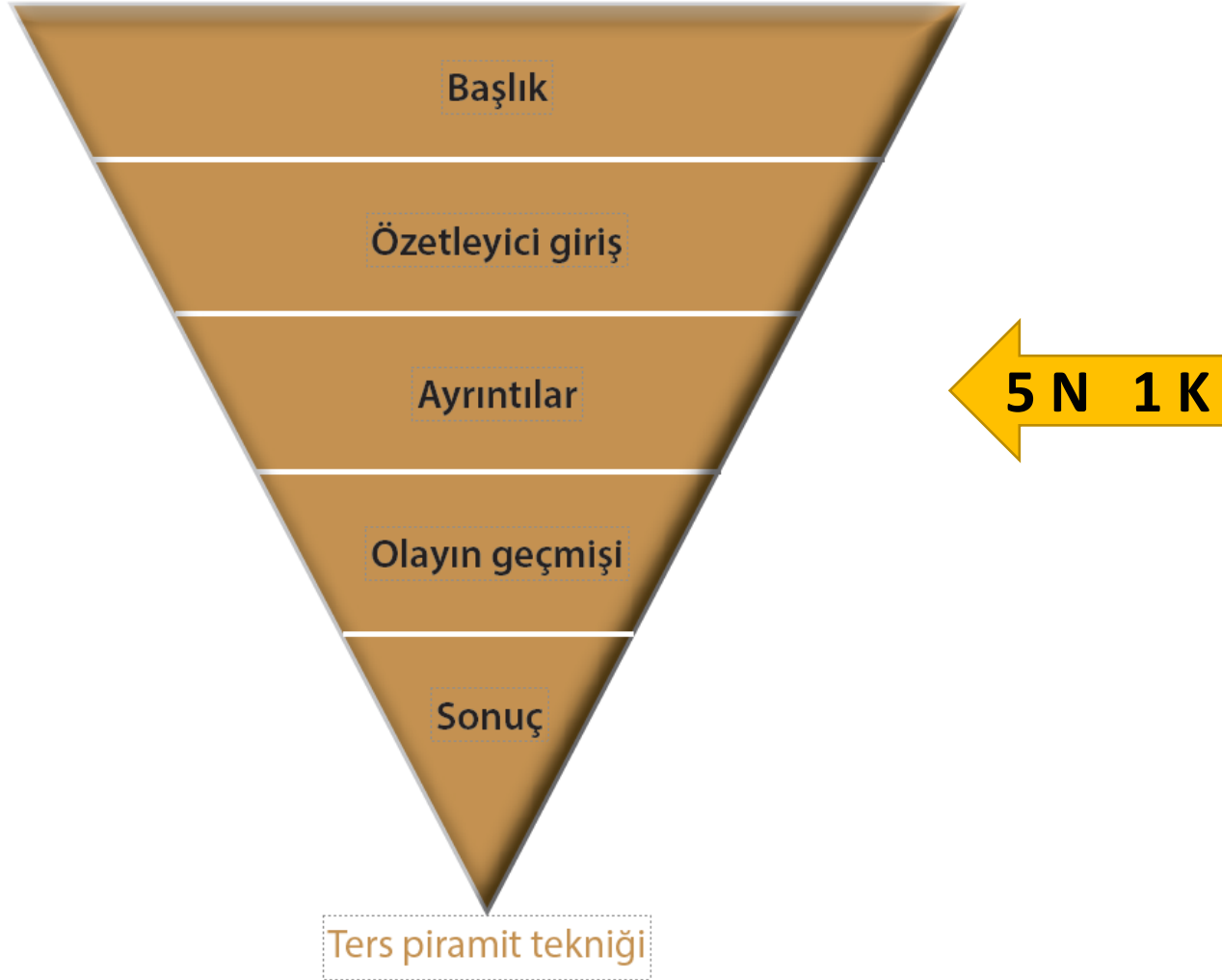
Gazete Haberi

Gazetenin **temel işlevi** haber vermektir. Gazeteler, haberleri geniş kitlelere ileten **en eski iletişim araçları**ndandır. Gazeteler genellikle günlük yayımlandığından haberleri de **günceldir**. Gazete haberini hazırlayan kişinin **hukuki sorumluluğunun yanı sıra sosyal sorumluluğu** da bulunmaktadır.

Haber yazma tekniği; haberi oluşturan verilerin birinin, birkaçının veya tümünün öne çıkarılmak istenmesine göre değişir. Gazetecilikte farklı **haber yazma teknikleri** olmakla birlikte yaygın olarak kullanılan teknikler; **piramit tekniği, ters piramit tekniği, dörtgen ya da kare (kutu) tekniği ve konuşma dili tekniğidir**.

Ters piramit tekniği, en sık kullanılan haber yazma tekniğidir.

10.SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Haber metnini destekleyen, metne açıklık getiren **görsel malzemeler** gazetelerde sıklıkla kullanılır. **Görsel, haberin ilgi çekici olmasını sağlar ve doğruluğunu kanıtlar.**

Haber görselleri haberdeki bilgileri görsel bir biçimde sunar. Görselin **somut olması**, haberin okur tarafından daha kolay anlaşılmasına ve olayın zihinde canlandırılmasına yardımcı olur. Görseller hem haber hem de sayfa düzeni için önemli unsurlardır.

DERGİ HABERİ

Dergiler, **gazetelere göre daha dar kitlelere** seslenen iletişim araçlarıdır. Haber, tiyatro, sinema, edebiyat, spor, seyahat, sanat, bilim, teknoloji, mimarlık, fotoğraf, tarih, coğrafya, ekonomi, dil, tıp, kişisel gelişim gibi genellikle bir alanda yoğunlaşan dergilerin okuyucuları da o alanla ilgilenenlerdir.

Belirli zaman aralıklarıyla çıkan dergilerde bir haberin hazırlanması için kullanılan süre, günlük yayımlanan gazetelere oranla daha uzundur. Bu durum, **derinlemesine araştırma ve inceleme imkânı** sağladığından dergi haberi daha ayrıntılı bilgilerle dolu olur.

Dergi haberinde de gazete haberindeki gibi **başlık, giriş, ayrıntıların verildiği bölüm, olayın geçmişi, sonuç bölümleri bulunur** ve haber, **5N 1K** kuralına göre işlenir.

Haberle ilgili **görsellere** yer verilir. **En önemli ve en ayrıntılı haber, kapak konusunu** oluşturur.

Dergi haberlerinde **güncel olaylar** işlenebileceği gibi **güncelliğini yitirmeyen konular** da ele alınabilir. Haberde konuyla ilgili **görüşmelere, uzman görüşlerine, araştırma ve anket sonuçlarına, analizlere** yer verilebilir.

Dergi haberciliğinde **dil ve anlatım hitap edilen kitleye göre** belirlenir. **Dergi haberciliği, uzmanlık** gerektiren bir alandır. Haberi hazırlayacak olan **muhabir; konu ile ilgili araştırma, inceleme, görüşme vb. hazırlıklar** yapar.

Dergi haberciliğinde çok sayıda haber yayımlamak değil **haberleri, araştırma-inceleme dosyaları şeklinde ve ayrıntılı olarak yayımlamak** esastır.

Genel Ağ Haberi

Genel ağ haberleri; haberin teknik unsurlarını birleştirerek haberi hedef kitesine yazılı, sesli ve görüntülü olarak iletir.

Gazete ve dergi haberciliğinde **yazı ve görsel**, **radio** haberciliğinde **ses**, **televizyon** haberciliğinde **ses ve görüntü** kullanılırken **genel ağ** haberciliğinde **bunların tümü** kullanılabilir. **Bir ekip çalışması olan radio ve televizyon haberciliğinde** haber, **sunucu** tarafından hedef kitleye aktarılırken genel ağ haberciliğinde buna ihtiyaç duyulmamaktadır.

- Anında kitlelere iletir.
- Haberle ilgili yeni gelişmeler anında güncellenir.
- Ses ve görüntü desteğiyle okuma faaliyeti en aza indirilmiştir. Okuma becerisine sahip kitleye pek gerek yoktur.